

บทสรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคทั่วไป เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา ศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นปัญหาของ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนศีลธรรม และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเรื่อง เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน, หลักสูตรและแบบเรียน, วิธีสอนของครู, อุปกรณ์การ สอน, การวัดผลกิจกรรมเสริมหลักสูตร และปัญหาค่านิยมคฤภาพของครู รวมทั้งความ คิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการปรับปรุงการ สอนศีลธรรม

การดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาตอน ปลายสายสามัญในกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ทำการสุ่มตัวอย่างไว้แล้วจากโรงเรียน รัฐบาล ๑๐ แห่ง โรงเรียนราษฎร์ ๑๐ แห่ง เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ๒๐ คน ครูผู้สอนศีลธรรม ๓๔ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ๔๐๐ คน รวมทั้งตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น ๔๕๔ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ๓ ชุดคือ แบบสอบถามผู้บริหาร แบบสอบถามครู และแบบสอบถามนักเรียน ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบ แบบ มาตราส่วนประเมินค่า และแบบเปิดโอกาสให้ตอบโดยเสรี

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน ๔๒๘ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๒๗ จากผู้บริหาร ๑๔ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐๐ จากครูผู้สอนศีลธรรม ๓๔ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ จากนักเรียน ๓๗๖ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๐๐ และได้ นำคำตอบมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติคือ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ตามวิธีการสถิติ แล้วจึงนำเสนอในรูปตารางและบทความสรุปผลการ วิจัย

สรุปผลการวิจัย

ภาคที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร ครู และนักเรียน

๑. ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน ๑๘ คน เป็นหญิง ๑๑ คน ชาย ๗ คน ผู้บริหารส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๓.๓๓ นับถือศาสนาพุทธ มีเพียงร้อยละ ๑๖.๖๖ นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนใหญ่คือร้อยละ ๓๓.๓๓ มีอายุอยู่ระหว่าง ๕๐ - ๕๔ ปี รองลงไปร้อยละ ๒๗.๗๗ มีอายุ ๕๕ ปีขึ้นไป ส่วนน้อยคือร้อยละ ๕.๕๕ มีอายุอยู่ระหว่าง ๔๕ - ๔๙ ปี และ ๓๐ - ๓๔ ปี คุณวุฒิของผู้บริหารส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๕๕ มีคุณวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รองลงไปคือร้อยละ ๓๓.๓๓ มีคุณวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนน้อยคือร้อยละ ๒๒.๒๒ มีคุณวุฒิในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากคิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘๘ มีประสบการณ์ ๑๑ - ๑๕ ปี ส่วนน้อยร้อยละ ๑๑.๑๑ มีประสบการณ์ระหว่าง ๑ - ๕ ปี วิชาเอกที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ร้อยละ ๒๗.๗๗ ศึกษาคือวิชาภาษาอังกฤษ ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่มีงานสอนคิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘๘ ผู้บริหารส่วนน้อยที่มีงานสอนสัปดาห์ละ ๑ - ๕ ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๕

๒. ครูผู้สอนศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓๔ คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง ๑๘ คน ชาย ๑๕ คน ครูส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๘.๑๑ นับถือศาสนาพุทธ นอกนั้นนับถือศาสนาคริสต์ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ ๒๖.๔๗ มีอายุระหว่าง ๔๐ ถึง ๔๔ ปี รองลงมา ร้อยละ ๓๓.๓๓ มีอายุ ๒๕ - ๒๙ ปี คุณวุฒิของครูส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๕๕ มีคุณวุฒิเทียบเท่าปริญญาตรี และส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๑.๑๗ ศึกษาวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก

ครูผู้สอนศีลธรรมร้อยละ ๔๗.๐๕ มีประสบการณ์ในการสอนวิชานั้นน้อย คืออยู่ในระหว่าง ๑ - ๕ ปี และครูร้อยละ ๔๗.๐๕ มีชั่วโมงสอนทั้งหมดอยู่ในระหว่าง ๑๖ - ๒๐ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนเวลาที่สอนศีลธรรมนั้นครูส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๑.๗๖ สอนสัปดาห์ละ ๑ - ๕ ชั่วโมง

งานพิเศษที่ครูทำนอกเหนือจากการสอนคือเป็นครูประจำชั้นเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๔ รองลงมาคือเป็นที่ปรึกษาของชุมนุมต่าง ๆ ร้อยละ ๒๓.๕๒ งานพิเศษที่ไม่มีครูทำเลยได้แก่บรรณารักษ์

หนังสือที่ครูใช้ประกอบการสอนส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๒.๓๕ ใ้หนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนา และหลักธรรมต่าง ๆ รองลงมาเป็นครูร้อยละ ๙๓.๕๒ ใ้หนังสือศาสนพิธี วัฒนธรรม และประเพณีไทย มีเป็นส่วนน้อยคือร้อยละ ๒๓.๕๒ ใช้ตำนานและนิทานพื้นเมืองเป็นหนังสือประกอบการสอน

วิธีสอนที่ครูใช้ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๔.๙๐ ใ้วิธีอธิบายประกอบการซักถาม มีจำนวนน้อยร้อยละ ๕.๔๔ ที่ใ้วิธีอธิบายโดยตลอด

ครูร้อยละ ๖๔.๙๐ ใ้อุปกรณ์การสอนเป็นบางชั่วโมง ส่วนครูที่ไม่เคยใ้อุปกรณ์การสอนเลยมีร้อยละ ๒๖.๔๙

การวัดผลการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๙.๐๕ วัดผลเมื่อสิ้นสุดแต่ละภาคเรียน

๓. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๙๖ คน ส่วนใหญ่คือร้อยละ ๕๙.๑๔ เป็นหญิง และร้อยละ ๔๒.๔๖ เป็นชาย นักเรียนส่วนใหญ่คือร้อยละ ๕๒.๒๔ นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือร้อยละ ๔.๕๒ นับถือศาสนาคริสต์ นับถือศาสนาอิสลามนัยที่สุดคือร้อยละ ๓.๑๕

นักเรียนส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๕๕.๔๔ เห็นว่าควรสอนศีลธรรมสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง นักเรียนร้อยละ ๓๕.๕๐ เห็นว่าควรสอนศีลธรรมสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง นักเรียนจำนวนน้อยที่สุดคือร้อยละ ๐.๕๓ เห็นว่าควรสอนศีลธรรมสัปดาห์ละ ๓ ชั่วโมง

ความเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิชาศีลธรรม ส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๙.๓๕ เห็นว่าวิชาศีลธรรมให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีไทย ร้อยละ ๙๙.๐๑ เห็นว่าเป็นวิชาที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน มีนักเรียนส่วนน้อยคือร้อยละ ๙.๙๑ เห็นว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อและไม่มีประโยชน์ และส่วนน้อยที่สุดร้อยละ ๐.๒๖ เห็นว่าเป็นวิชาที่มีการบ้านมาก

ภาคที่ ๒ ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อการสอนวิชาศีลธรรมตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑. ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการบริหาร และบุคลากร

ผู้บริหารไม่มีความเห็นว่าเป็นเรื่องใดเป็นปัญหามาก และเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหาในระดับปานกลางคือ การจัดวิชาให้ครูสอน การจัดชั่วโมงสอน การติดตามผลการเรียนการสอน การจัดเวลาให้ครูศีลธรรมได้วางแผนร่วมกัน และในเรื่องจำนวนนักเรียนในแต่ละห้อง ส่วนเรื่องที่เป็นปัญหาน้อยตามความคิดเห็นของผู้บริหารคือ การเห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาศีลธรรม ทักษะของผู้บริหารที่มีต่อวิชาศีลธรรม ความร่วมมือของฝ่ายบริหารในด้านการเรียนการสอน การสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยการอบรม การสนับสนุนในการให้ครูได้ใช้วิทยากร งบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดให้

สำหรับครูผู้สอนศีลธรรมเห็นว่า การสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยการอบรมเป็นปัญหามาก ซึ่งต่างจากความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีความเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย ครูเห็นว่าเรื่องอื่น ๆ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องที่ครูเห็นว่าเป็นปัญหาน้อยคือ การเห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาศีลธรรมและเรื่องงบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดให้

นักเรียนเห็นว่าทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อวิชาศีลธรรมและการสนับสนุนในการให้ครูได้ใช้วิทยากร เป็นปัญหามาก ซึ่งต่างจากความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย นักเรียนเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาในระดับปานกลาง เรื่องที่เห็นว่าเป็นปัญหาน้อยคือ เรื่องการจัดชั่วโมงสอนและจำนวนนักเรียนในแต่ละห้อง

๒. ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากอัตราเวลาเรียน หลักสูตรและแบบเรียน

ผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องใดเป็นปัญหามาก ส่วนใหญ่เป็นปัญหา

ในระดับปานกลาง เรื่องที่เป็นปัญหาน้อยในความคิดเห็นของผู้บริหารคือ เอกสารและตำราทางศีลธรรม เอกสารที่จำเป็นต่อการสอน เช่น หลักสูตรประมวลการสอน ฯลฯ การเลือกแบบเรียน การใช้ภาษาในแบบเรียน การลำดับเนื้อเรื่องและความต่อเนื่อง หนังสืออุเทศ ความถูกต้องของแบบเรียน

ครูผู้สอนศีลธรรมเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหามากคือ เนื้อหาแคบ ภาพประกอบในแบบเรียน คำถาม แบบฝึกหัด และข้อเสนอแนะท้ายบท เรื่องอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาปานกลาง ส่วนในเรื่องที่ครูเห็นว่า เป็นปัญหาน้อยคือ เนื้อหาวิชาล้าสมัย เอกสารที่จำเป็นต่อการสอน เช่น หลักสูตรประมวลการสอน ฯลฯ การเลือกแบบเรียน การใช้ภาษาในแบบเรียน หนังสืออุเทศ และความถูกต้องของแบบเรียน

นักเรียนมีความคิดเห็นเช่นเดียวกับครูในเรื่องที่เป็นปัญหามากและเห็นว่าเรื่องเนื้อหาซ้ำซากก็เป็นปัญหามากเช่นกัน เรื่องอื่น ๆ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องที่เป็นปัญหาน้อยตามความเห็นของนักเรียนก็เป็นเช่นเดียวกับความเห็นของครู และที่นักเรียนเห็นว่า เป็นปัญหาน้อยยังมีในเรื่อง อัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การลำดับเนื้อเรื่องและความต่อเนื่องอีกด้วย ส่วนในเรื่องความถูกต้องของแบบเรียนครูเห็นว่า เป็นปัญหาน้อย แต่นักเรียนเห็นว่า เป็นปัญหาระดับปานกลาง

๓. ปัญหาในเรื่องวิธีสอน

ผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามาก ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในระดับปานกลาง เรื่องที่ผู้บริหารเห็นว่า เป็นปัญหาน้อยคือ การตั้งวัตถุประสงค์ในการสอน การวางแผนการสอนและกิจกรรมในการเรียน การนำเข้าสู่บทเรียน วินัย และการควบคุมชั้น และในเรื่องการใช้วิทยากร

ครูผู้สอนศีลธรรมเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหามากคือ การจัดเนื้อหา กิจกรรมและอุปกรณ์ให้สัมพันธ์กัน การกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและแสดงความคิดเห็น การนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ ส่วนในเรื่องที่เป็นปัญหาน้อย ครูมีความคิดเห็นเช่นเดียวกับผู้บริหาร ยกเว้นในเรื่อง การตั้งวัตถุประสงค์ในการสอน การวางแผน

และกิจกรรมในการเรียน ครูเห็นว่า เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

นักเรียนเห็นว่า เรื่องที่เป็นปัญหามากคือ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดกิจกรรม ความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน การนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ และเรื่องการใช้วิทยากร ส่วนเรื่องที่นักเรียนเห็นว่า เป็นปัญหาน้อยคือ การตั้งวัตถุประสงค์ในการสอน

๔. ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน

ผู้บริหารไม่มีความเห็นว่า เรื่องใดเป็นปัญหามาก ในเรื่องที่เป็นปัญหาน้อยตามความเห็นของผู้บริหารคือ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งอุปกรณ์ ความสามารถในการใช้อุปกรณ์ บริการที่โรงเรียนให้เกี่ยวกับเรื่องอุปกรณ์ โอกาสในการใช้อุปกรณ์ ความสะดวกในการใช้อุปกรณ์

ครูผู้สอนคือ ธรรมมี เห็นว่า เรื่องที่เป็นปัญหามากคือ ความสามารถในการทำอุปกรณ์ ปริมาณอุปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ เรื่องอื่น ๆ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง เรื่องที่เป็นปัญหาน้อยคือ ความสามารถในการใช้อุปกรณ์

นักเรียนมีความเห็นเช่นเดียวกับครูในเรื่องที่เป็นปัญหามากและมีความเห็นว่า บริการที่โรงเรียนให้เกี่ยวกับเรื่องอุปกรณ์ ความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ เป็นปัญหามากอีกด้วย ในเรื่องอื่น ๆ เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน นักเรียนมีความเห็นว่า เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

๕. ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผล

ผู้บริหารเห็นว่า เรื่องข้อสอบวัดความเข้าใจและการนำไปใช้ ข้อสอบวัดความคิดและเหตุผล เป็นปัญหามาก ส่วนในเรื่องชนิดของข้อสอบ การเขียนคำสั่งของข้อสอบให้เข้าใจ การแบ่งคะแนนในการประเมินผลการเรียนวิชาคือ ธรรมมี การให้คะแนนคำทอมนักเรียน ผู้บริหารเห็นว่า เป็นปัญหาน้อย

ครูผู้สอนคือ ธรรมมี เห็นว่า เรื่องที่เป็นปัญหามากคือ การสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพดี ข้อสอบวัดความเข้าใจและการนำไปใช้ ข้อสอบวัดความคิดและเหตุผล

เรื่องที่เป็นปัญหาน้อยตามความคิดเห็นของครู เป็นเช่นเดียวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร แต่เรื่องชนิดของข้อสอบ ครูเห็นว่า เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

นักเรียนเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหามากคือ ข้อสอบวัดความเข้าใจและการนำไปใช้ข้อสอบวัดความคิดและเหตุผล เช่นเดียวกับผู้บริหารและครู แต่นักเรียนยังมีความเห็นว่าการให้คะแนนแก่นักเรียนเป็นปัญหามากอีกด้วย ซึ่งต่างกับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่เห็นว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาน้อย นักเรียนเห็นว่าการเขียนคำสั่งของข้อสอบให้เข้าใจ คะแนนของวิชาศีลธรรม การแบ่งคะแนนในการประเมินผลการเรียนวิชาศีลธรรม และชนิดของข้อสอบเป็นปัญหาน้อย

๖. ปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเรื่องใดเป็นปัญหามาก ส่วนเรื่อง que เห็นว่าเป็นปัญหาน้อยคือ เรื่องการจัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องของทางศีลธรรม ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมนุม จำนวนสมาชิก และเรื่องการเงิน

ครูผู้สอนศีลธรรมมีความเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหามากคือ ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมนุม การจัดกิจกรรม ส่วนเรื่องอื่น ๆ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

นักเรียนมีความเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหามากคือ การจัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องของทางศีลธรรม และเรื่องการเงิน ส่วนเรื่องที่เป็นปัญหาน้อยคือจำนวนสมาชิก

๗. ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากบุคลิกภาพของครู

ผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเรื่องใดเป็นปัญหามาก ส่วนเรื่องที่เป็นปัญหาในระดับปานกลางคือ ท่วงทีวาจา ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดริเริ่ม ความสามารถในการวิเคราะห์ ความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ นอกจากนี้เป็นปัญหาน้อย

ครูผู้สอนศีลธรรมและนักเรียนต่างไม่มีความเห็นว่าเรื่องใดเป็นปัญหามากเช่นเดียวกับผู้บริหาร ครูมีความเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหาปานกลางคือเรื่องการเงิน

วางตัว ความคิดริเริ่ม ความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ นอกจากนี้เป็นปัญหาน้อย

นักเรียนมีความเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหาน้อยคือ การแต่งกาย การวางตัว ความเชื่อมั่นในตัวเอง ความสนใจในอาชีพครู ส่วนเรื่องอื่น ๆ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการเรียน การสอนวิชาศีลธรรมของผู้บริหารครู และนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ที่ได้จากคำถามแบบเปิดโอกาสให้ตอบ โดยเสรีนั้นพอสรุปได้ดังนี้

ปรากฏว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงแบบเรียนให้ภาพประกอบ มีคำอธิบายที่ง่ายต่อการเข้าใจ และยกตัวอย่างอธิบายให้ชัดเจน ควรเชิญวิทยากรหรือพระภิกษุมาบรรยาย ผู้บริหารเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหลักสูตรศีลธรรมให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย นอกจากนี้ ผู้บริหารได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับครูผู้สอนว่า ครูควรมีประสบการณ์ในการสอนเป็นอย่างดี และควรมีบุคลิกภาพดี

ครูผู้สอนวิชาศีลธรรม ให้ข้อเสนอแนะว่า หลักสูตรวิชาศีลธรรม ควรมีการนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาช่วยประกอบบทเรียนให้นักเรียนเข้าใจ เพื่อนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ คำนึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดให้มากขึ้น ครูจำนวนรองลงมาเสนอแนะว่าควรเชิญพระภิกษุมาอบรมจริยธรรม และเสนอแนะให้มุ่งอบรมนักเรียนให้มีความประพฤติดีมากกว่าการสอนไต่คะแนนดี โดยมีการให้คะแนนความประพฤติด้วย ครูบางคนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มคะแนนวิชาศีลธรรมให้มากขึ้น

นักเรียนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อเร้าให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น นักเรียนจำนวนรองลงมาเสนอแนะให้ครูสอนนำเทคนิคการสอนใหม่ ๆ มาใช้ คำนึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดให้มีการทัศนศึกษา การฟังอภิปราย และการจัดตั้งชุมนุมทางพุทธศาสตร์ ข้อเสนอแนะที่มีนักเรียนส่วนน้อยเสนอแนะ คือ

ควรเพิ่มคะแนนวิชาศีลธรรมให้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

๑. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและบุคลากร

ผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเรื่องใดเป็นปัญหามาก ส่วนในเรื่องการเห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาศีลธรรม ทักษะของผู้บริหารที่มีต่อวิชาศีลธรรม การสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยการอบรม การสนับสนุนในการให้ครูได้ใช้วิทยากรนั้น ผู้บริหารมีความเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย ซึ่งต่างกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศีลธรรม และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือครูเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหามากคือ ในเรื่องการสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยการอบรมและนักเรียนเห็นว่าทักษะของผู้บริหารที่มีต่อวิชาศีลธรรม การสนับสนุนในการให้ครูได้ใช้วิทยากรเป็นปัญหามาก

ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารไม่มีเวลาที่จะบริหารการสอนโดยตรง อาจจะมีมอบหมายความรับผิดชอบในการบริหารการสอนให้กับหัวหน้าหมวด สังคมศึกษาหรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ฉะนั้น ความเข้าใจในปัญหาเกี่ยวกับตัวครูที่ต้องการความรู้เพิ่มเติม โดยการอบรมและในเรื่องการเรียนการสอนศีลธรรม จึงมีน้อย ครูมีความเห็นว่า การสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติม โดยการไปอบรมนั้น เป็นปัญหามาก ซึ่งต่างจากผลการวิจัยของ กมล อกุลพันธ์^๑ ที่พบว่าผู้บังคับบัญชานับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมในโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นและอนุญาตให้ศึกษาต่อได้

ส่วนในเรื่องการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนนั้น เป็นเรื่องที่นักเรียนต้องการมาก แต่ทางโรงเรียนไม่อาจจัดได้บ่อยครั้งได้ ซึ่งปัญหาในการเชิญวิทยากรนั้น มิใช่จะเป็นปัญหาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น แม้ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาก็ประสบปัญหานี้เช่นกัน ดังที่

^๑กมล อกุลพันธ์, เรื่องเกม, หน้า ๑๕.

พรเลขา ศุลารักษ์^๒ ได้สรุปว่า อาจารย์ในวิทยาลัยครูเชิงวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักศึกษาน้อยครั้งมาก และนักศึกษาก็กล่าววาทน์มีโอกาสในการฟังการบรรยายของวิทยากรน้อยครั้ง

๒. ปัญหาเกี่ยวกับอัตราเวลาเรียน หลักสูตร และแบบเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเรื่องใดเป็นปัญหา มาก ส่วนครูผู้สอนศิษกรรมและนักเรียน เห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหามากคือเนื้อหาแบบ ภาพประกอบในแบบเรียนไม่ดีพอ คำถาม แบบฝึกหัด และข้อเสนอแนะท้ายบทน้อย นักเรียนยังมีความเห็นอีกว่าเรื่องเนื้อหาซ้ำซากเป็นปัญหามากด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้ ตรงกับที่ผู้วิจัยบ้างแล้ว ดังที่ วันเพ็ญ เบญจพงศ์^๓ พบว่าแบบเรียนสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นล้าสมัย เนื้อหาวิชาซ้ำซาก เนื้อหาไม่ละเอียดพอ และดังที่ รัตนา ภมร^๔ และ กมล อุดพันธ์^๕ พบว่าขาดภาพประกอบในแบบเรียน ศิษกรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาเกี่ยวกับอัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เป็นปัญหาระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนให้ ความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย แต่ พรเลขา ศุลารักษ์^๖ แสดงผลการวิจัยว่าปัญหา สำคัญอันหนึ่งคือ เนื้อหาหลักสูตร และกำหนดเวลาเรียนไม่เหมาะสม

^๒พรเลขา ศุลารักษ์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๘.

^๓วันเพ็ญ เบญจพงศ์, เรื่องเดิม, หน้า ๖๑.

^๔รัตนา ภมร, เรื่องเดิม, หน้า ๖๘.

^๕กมล อุดพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า ๔๕.

^๖พรเลขา ศุลารักษ์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓๒.

ปัญหาในเรื่องเอกสารและตำราทางศีลธรรม พบว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลาง และตรงกับผลการวิจัยของ James Patterson ^๗ ที่พบว่า แบบเรียนมีน้อยมาก ห้องสมุดมีหนังสือไม่เพียงพอ

ปัญหาในเรื่องอื่น ๆ เกี่ยวกับ หลักสูตรและแบบเรียน เป็นปัญหาน้อย เนื่องจากครูมิได้เป็นผู้เลือกใช้แบบเรียนเอง แต่ส่วนใหญ่ใช้แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

๓. ปัญหาเกี่ยวกับวิธีสอน

ผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเรื่องใดเป็นปัญหามาก ส่วนครูผู้สอนวิชาศีลธรรมให้ความเห็นว่า การจัดเนื้อหา กิจกรรม และอุปกรณ์ให้สัมพันธ์กัน การนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ การกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ และแสดงความคิดเห็นเป็นปัญหามาก ซึ่งปัญหาในเรื่องการนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ตรงกับผลการวิจัยของ สมพร จารุณี ^๘, เสริมศรี นุชนิยม ^๙ และพรเลขา ศุลารักษ์ ^{๑๐} ที่พบว่าปัญหาของครูศีลธรรมคือ ไม่รู้วิธีสอนใหม่ ๆ และมีการใช้วิธีสอนแบบใหม่มีน้อยมาก

จากผลการวิจัยของ กมล อุดลพันธ์ ^{๑๑} พบว่านักเรียนมีปัญหาในด้านการศึกษาความคิดวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งสิ่งนี้อาจมีผลให้การกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและแสดงความคิดเห็น เป็นปัญหามากสำหรับครู

สำหรับนักเรียนนั้นได้แสดงความคิดเห็นว่า การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดกิจกรรม การนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ การใช้วิทยาการความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน เป็นปัญหามาก จะเห็นว่าในเรื่องการเชิญ

^๗ Patterson, op.cit., p.63.

^๘ สมพร จารุณี, เรื่องเดิม, หน้า ๗๐.

^๙ เสริมศรี นุชนิยม, เรื่องเดิม, หน้า ๕๕.

^{๑๐} พรเลขา ศุลารักษ์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๐.

^{๑๑} กมล อุดลพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า ๔๓.

วิทยาการบรรยายนั้นเป็นปัญหา เช่น เกี่ยวกับการสนับสนุนในการให้ครูได้ใช้วิทยาการ
ของผู้บริหาร การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดกิจกรรมนั้นเป็นสิ่ง
ที่นักเรียนต้องการ เข้ามามีบทบาทในการเรียนมากขึ้นและอาจมีความคิดเห็นว่าครูไม่
ให้โอกาสเขามีส่วนช่วยจัดกิจกรรมในการเรียน ก็เป็นไปได้

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนเห็นว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจใน
เนื้อหาวิชาที่สอนตรงกับผลการวิจัยของ นงนุช สารภรณ์^{๑๒} ที่พบว่า ครูไม่เข้าใจ
เนื้อเรื่องที่จะต้องสอนเพียงพอ จึงเห็นได้ว่าการเชิญวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิมา
บรรยายจะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้

วิธีสอนที่ครูใช้ส่วนใหญ่เป็นการบรรยายประกอบการซักถาม ซึ่งควรจะ
มีการนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายบ้าง เช่น วิธีสอน
แบบการแสดงบทบาทสมมุติ (role playing) การสร้างสถานการณ์จำลอง
(Simulation) การสอนแบบแก้ปัญหาหรือการสอนแบบสืบสอบ (Inquiry method)
และการเล่นเกมสมาใจบ้าง เพราะวิธีสอนที่กล่าวมานี้เหมาะสมกับการสอนค่านิยม
ต่าง ๆ^{๑๓}

๔. ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเรื่องใดเป็นปัญหามาก
ส่วนครูผู้สอนคือธรรมและนักเรียนเห็นว่าเรื่องที่เป็นปัญหามากคือเรื่องความสามารถ
ในการทำอุปกรณ์ ปริมาณอุปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ วันเพ็ญ
เบญจพงศ์^{๑๔} เขาวภา สิงหะพันธ์^{๑๕} และปราณี วิฑูรวานิชย์^{๑๖} ว่า

^{๑๒} นงนุช สารภรณ์, เรื่องเดิม, หน้า ๔๕.

^{๑๓} Jack Jervis and Brad Wideman, "Value and the Social Studies",
The Social Studies, Vol.62 No.7 (December, 1971), p.328 .

^{๑๔} วันเพ็ญ เบญจพงศ์, เรื่องเดิม, หน้า ๖๑.

^{๑๕} เขาวภา สิงหะพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า ๘๖.

^{๑๖} ปราณี วิฑูรวานิชย์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๐๖.

143
1519

โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอน และครูไม่ค่อยใช้อุปกรณ์การสอน

อุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนการสอนมาก เพราะทำให้ นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น และกระตุ้นหรือร่นต่อการเรียนมากขึ้น ซึ่ง
 รำนายู นิสาร์ตัน^{๑๗} ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การสอนวิชาศีลธรรมนั้นควรจะสอน
 จากรูปธรรมไปหามโนธรรม สอนให้ประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด และใช้อุปกรณ์
 การสอนให้มากที่สุด

ดังนั้นทางโรงเรียนหรือผู้บริหาร ควรเพิ่มงบประมาณในด้านการจัดหา
 อุปกรณ์การสอนให้มากขึ้น ส่วนปัญหาในเรื่องความสามารถในการทำอุปกรณ์นั้น
 นางนุช สวรรภรณ์^{๑๘} ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูอาจขอความร่วมมือจากครูศิลปศึกษา
 ให้นักเรียนช่วยกันทำ ข้อเสนอแนะนี้นับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะนอกจากจะเป็นการให้
 นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและการทำงานอุปกรณ์การสอนแล้ว ยังเป็นการลดค่าใช้จ่าย
 หรืองบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การสอนด้วย

๕. ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันว่า
 เรื่องที่เป็นปัญหามากคือ ข้อสอบวัดความเข้าใจและนำไปใช้และเรื่องข้อสอบวัดความ
 คิดและเหตุผล นอกจากนี้ครูยังมีความคิดเห็นอีกว่าการสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพดีเป็น
 ปัญหามาก ส่วนนักเรียนเห็นว่าทำให้คะแนนคำตอบของนักเรียนเป็นปัญหามากด้วย

จากผลการวิจัยแสดงว่า ครูไม่ค่อยใช้ข้อสอบที่เป็นการวัดความเข้าใจ
 วัดความคิดและเหตุผล เนื่องจากเป็นปัญหามาก เช่นเดียวกับที่ James Patterson^{๑๙}

^{๑๗} รำนายู นิสาร์ตัน, "การสอนศีลธรรมในโรงเรียน" มิตรครู, ปีที่ ๑๑,

๑๖ (สิงหาคม ๒๕๑๒), หน้า ๑๐ - ๔๑.

^{๑๘} นางนุช สวรรภรณ์, เรื่องเดิม, หน้า ๕๔.

^{๑๙} Patterson, op.citi, p.64 .

พบว่า ครูมักจะเน้นด้านความจำมากกว่าเน้นเรื่องความคิดสร้างสรรค์

ผลการวิจัยที่พบว่า การสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพดี เป็นปัญหามากนั้นตรงกับผลการวิจัยของ สมพร จารุณี^{๒๐} ที่พบว่า ปัญหาของครูสอนศีลธรรมคือการขาดความรู้ด้านเทคนิคในการวัดผล ดังนั้น เพื่อให้ครูสามารถสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพดีได้ ควรจะให้ครูได้รับการอบรมในค่านี้นี้ด้วย

การให้คะแนนคำตอบของนักเรียน เป็นปัญหาน้อยสำหรับผู้บริหารและครู แต่เป็นปัญหามากตามความคิดเห็นของนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักเรียนไม่สามารถทำคะแนนได้ดีในวิชานี้ จึงเห็นว่าเป็นปัญหามาก ในเรื่องการวัดผลนั้น ควรเน้นด้านพฤติกรรมของนักเรียนควบคู่กับคะแนนจากข้อทดสอบซึ่ง ปราณี วิฑูรวานิชย์^{๒๑} ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะนี้ไว้ด้วย เพราะวิชาศีลธรรมมีความมุ่งหมายเพื่อให้เด็กมีความประพฤติและลักษณะนิสัยอันดีงาม ซึ่งในค่านี้นี้ตัวครูเองควรจะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมอันดีงาม และเป็นแบบฉบับที่ดีของนักเรียน ทั้งในด้านการประพฤติและการวางตนในค่านต่าง ๆ ด้วย ^{๒๒}

๖. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารไม่มีความคิดเห็นว่าเรื่องใดเป็นปัญหามาก ส่วนครูสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นว่า เรื่องที่เป็นปัญหามากคือ ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมชน และเรื่องการจัดกิจกรรม ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ ^{๒๓} วันเพ็ญ เบญจพงศ์ ^{๒๔} พบว่าครูมักประสบปัญหาใน

^{๒๐} สมพร จารุณี, เรื่องเดิม, หน้า ๗๑ .

^{๒๑} ปราณี วิฑูรวานิชย์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๐ .

^{๒๒} สุจิต เพ็ชรทอง, "บทบาทของครูในสังคม," วารสารครูศาสตร์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ - ๕ (มิถุนายน - กันยายน ๒๕๑๔), หน้า ๑๑๐ .

^{๒๓} เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ, เรื่องเดิม, หน้า ๑๑๐ .

^{๒๔} วันเพ็ญ เบญจพงศ์, เรื่องเดิม, หน้า ๖๑ .

เรื่องไม่มีเวลาจัดกิจกรรมประกอบการสอน และมีการจัดกิจกรรมน้อยมาก

นักเรียนมีความคิดเห็นว่า การจัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องทางศิลปะกรรมและเรื่องการเงินเป็นปัญหาสำคัญมากในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่ทางโรงเรียนไม่อาจจัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับวิชาศิลปะกรรมได้ เนื่องจากไม่มีงบประมาณเพียงพอก็เป็นได้ การจัดตั้งชุมนุมทางศิลปะกรรมนั้น เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนให้เพิ่มขึ้นในโรงเรียนดังที่ เสริมศรี นุชนิยม ๒๕ พบว่าครูส่วนใหญ่ต้องการให้มีชุมนุมพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการจัดให้มีชุมนุมพุทธศาสตร์หรือชุมนุมศาสนศึกษา นั้น มีประโยชน์สำหรับนักเรียนคือ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ นอกเหนือไปจากที่ได้รับในห้องเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมมือในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเป็นการฝึกความรับผิดชอบให้ในตัวของนักเรียนด้วย ส่วนประโยชน์สำหรับครูนั้น อาจจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอน โดยมีการจัดอภิปรายถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะกรรมในสังคมปัจจุบัน การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ ตลอดจนการไปทัศนศึกษาสถานที่เป็นการทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในวิชานี้ดีขึ้น และกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการเรียนวิชานี้มากขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารควรจะช่วยเหลือสนับสนุนการจัดกิจกรรมดังกล่าวด้วยการให้การสนับสนุนทางการเงิน การออกจดหมายราชการติดต่อเชิญวิทยากรหรือขอความสะดวกในการจัดทัศนศึกษา ฯลฯ ถ้าผู้บริหารให้ความสนใจและให้บริการแก่ครูเป็นอย่างดี ครูก็ย่อมจะเกิดกำลังใจและมีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนศิลปะกรรมให้ดีขึ้นกว่าเดิม

๗. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันว่าไม่มีปัญหาใดในค่านี้นี้ที่เป็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับมาก ส่วนใหญ่เป็นปัญหาใน

๒๕ เสริมศรี นุชนิยม, เรื่องเดิม, หน้า ๕๕.

ระดับปานกลางและน้อย บุคลิกภาพของครูผู้สอนที่ธรรมเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะครูที่จะอบรมให้นักเรียนมีความประพฤติดีนั้น ตนเองควรจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ รัตนา ภมร ^{๒๖} ซึ่งพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความเห็นว่า ปัญหาใหญ่อยู่ที่บุคลิกภาพของครู ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนดูแลและเข้มงวดเกินไป การสอนที่ธรรมทำให้เกิดผลดีต่อตัวนักเรียนนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดเคร่งกระเปียบของครู แต่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของครูดังนี้ คือ

- ๑ เป็นผู้มีความประพฤติดี
- ๒ เป็นผู้มีความรู้ดี
- ๓ เป็นผู้ที่มีศิลป์ในการสอน ^{๒๗}

จากการวิจัยพบว่า ในเรื่องบุคลิกภาพของครูนั้น ครูผู้สอนที่ธรรมเองเห็นว่าการเชื่อมั่นในตัวเอง ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความสนใจในอาชีพครู เป็นปัญหาน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะครูส่วนใหญ่มีความสนใจในอาชีพครู สอนด้วยความตั้งใจ และมีความรับผิดชอบในการสอนของตนอยู่แล้ว ในเรื่องความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดริเริ่ม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์นั้น ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนครูเห็นว่า เป็นปัญหาน้อย ทั้งนี้เพราะครูอาจจะไม่ได้สังเกตบุคลิกภาพของตนเอง แต่ผู้นั้นจะเห็นลักษณะบกพร่องของผู้นั้นได้ชัดเจนกว่าหรืออาจเป็นเพราะครูไม่มีโอกาสแสดงลักษณะเหล่านั้น เช่น ความคิดริเริ่มให้ปรากฏต่อผู้นั้นก็เป็นได้ แต่สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องบุคลิกภาพของครูมิได้เป็นปัญหาที่สำคัญจนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนที่ธรรมแต่อย่างใด

^{๒๖} รัตนา ภมร, เรื่องเดิม, หน้า ๖๘.

^{๒๗} ชำนาญ นิสารัตน์, เรื่องเดิม, หน้า ๒๐ - ๒๑.

ขอเสนอแนะ

ขอเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ

๑. กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาวิชาศิลปะกรรมเสียใหม่ ให้เนื้อหาวิชาและคะแนนมีความสมดุลกัน เนื้อหาวิชาในแต่ละระดับไม่ควรซ้ำกัน เพื่อนักเรียนจะได้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายและรู้สึกว่าการเรียนวิชาแคบเกินไป

๒. กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงแบบเรียนวิชาศิลปะกรรมให้เหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ควรปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย ตลอดจนปรับปรุงแบบฝึกหัด คำถาม รูปภาพ และแผนภูมิประกอบให้ชัดเจน นอกจากนี้ควรปรับปรุงประมวลการสอน คู่มือครู ให้ดีและเหมาะสม เพื่อให้ครูผู้สอนศิลปะกรรมได้ประกอบการสอนให้มีประสิทธิภาพขึ้น

๓. กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนอย่างเพียงพอ เพื่อช่วยให้ทางโรงเรียนจัดหาหนังสือ สำหรับครู นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ควรจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัย เพื่อช่วยการเรียนวิชาศิลปะกรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดให้มีการอบรมครู และนิเทศการศึกษาแก่ครู ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการ วิธีการสอนใหม่ ๆ การใช้อุปกรณ์การสอน การจัดกิจกรรม และการวัดผล เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่ครูในการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น
ขอเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร โรงเรียน

* อาจารย์ใหญ่ ควรจัดครูผู้มีความรู้และประสบการณ์ ในวิชาศิลปะกรรมให้เข้าสอนวิชานี้ ควรส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสอนวิชาศิลปะกรรม

๒. อาจารย์ใหญ่ ควรจัดให้มีการอบรมครูหรือการสัมมนาในด้านปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น ในด้านเนื้อหาวิชาการ วิธีสอนแบบใหม่ การสร้างและกาใช้อุปกรณ์การสอน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทันเหตุการณ์

เสมอ

๓. ในการสอนอาจารย์ใหญ่ ควรอำนวยความสะดวกในการจัดหาอุปกรณ์การสอนหรืออุปกรณ์โสตทัศนศึกษาต่าง ๆ เช่น การยืมภาพยนตร์มาฉายประกอบการสอน การออกหนังสือราชการเพื่อเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นวิทยากร นอกจากนี้ควรส่งเสริมการศึกษาออกสถานที่ เช่น การไปชมพิพิธภัณฑ์ทางศาสนาหรือการไปเวียนเทียนทั่ววัดต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนา เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนศีลธรรม

ครูผู้สอนศีลธรรมเป็นผู้มีความสำคัญในการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม จึงควรปรับปรุงตนเอง เพื่อจะทำให้การเรียนการสอนวิชานี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๑. ครูควรมีความเข้าใจในหลักวิชาและความมุ่งหมายในการสอนวิชานี้ อย่างถูกต้อง เพื่อจะได้อสอนวิชาศีลธรรมให้เหมาะสมตามความมุ่งหมายของวิชานี้ควรเน้นให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาศีลธรรม ตลอดจนพยายามเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชานี้ให้กับนักเรียน เพื่อที่จะให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีพฤติกรรม เป็นที่พึงปรารถนาของสังคมและเป็นพลเมืองดีในอนาคต

๒. ครูควรปรับปรุงตนเองให้มีความรู้อย่างกว้างขวางและพยายามค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันเหตุการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

๓. ด้านการสอน ครูควรปรับปรุงตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ การเตรียมการสอน ครูควรมีความเข้าใจความมุ่งหมายและปรัชญาการสอนศีลธรรมอย่างถ่องแท้ ควรเตรียมการสอนไว้ทุกครั้งและควรวางแผนการสอนระยะยาวไว้ตลอดทั้งปีด้วย

๓.๒ วิธีสอน ครูควรปรับปรุงการสอนให้ดี ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ในการเรียนเรื่องเนื้อหาควรเน้นมโนทัศน์ของเรื่องนั้น ๆ เป็นหลัก เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในหลักเกณฑ์สำคัญ

ครูควรจะทดลองใช้วิธีสอนใหม่ ๆ บ้าง เช่น วิธีสอนแบบสืบสอบ การสอนแบบแก้ปัญหา การแสดงบทบาทสมมุติ หรือการให้นักเรียนรวมกันอภิปรายถึงปัญหาสังคมในปัจจุบัน

๓.๓ การใช้อุปกรณ์การสอน ครูควรพยายามหาอุปกรณ์การสอนมา

ประกอบบทเรียนอยู่เสมอโดยให้สอดคล้องกับเนื้อหาของแต่ละตอนและให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของเรื่องที่จะสอน เป็นการช่วยให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชาศีลธรรมที่ซับซ้อนและกระตือรือร้นในการเรียนเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ครูควรจะศึกษาถึงการสร้างและการใช้อุปกรณ์อย่างง่าย ๆ ขึ้นใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียนด้วย

๓.๔ คำนึงกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูควรส่งเสริมให้มีการจัดชุมนุม

ที่เกี่ยวกับศีลธรรมจรจรยา จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความรู้ ความคิด ทัศนคติของผู้เรียน เช่น การจัดอภิปราย โต้เถียง การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การทัศนศึกษา การจัดแสดงละคร ชมภาพยนตร์ ที่เป็นประโยชน์และให้ความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม ควรมีสิ่งจูงใจให้นักเรียนตั้งใจเรียนและทำความดี เช่น การให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติดีและผู้ทำดีเพื่อกันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นต้น

๓.๕ การวัดผล ควรมีการวัดผลด้านพฤติกรรมของนักเรียนโดยการ

กำหนดคะแนนความประพฤติ รวมทั้งคะแนนที่ได้จากการสอบข้อเขียนด้วย และในการวัดผลนั้นนอกจากจะเป็นการทำข้อทดสอบแล้ว อาจจัดให้มีวิธีอื่น ๆ อีก เช่น การทำรายงาน การแข่งขันตอบปัญหา การจัดนิทรรศการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นการวัดผลการเรียนการสอนแล้ว ยังช่วยให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนศีลธรรมเพิ่มขึ้น

ขอเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาและวิจัยเปรียบเทียบผลของวิธีสอนศีลธรรมในแบบต่าง ๆ กัน
๒. การวิจัยควรใช้เทคนิคหลายอย่างประกอบกัน เช่น การใช้แบบสอบถาม

การสัมภาษณ์ การสังเกตการสอนของครู เป็นต้น

๓. ควรมีการศึกษาปัญหาอย่างละเอียดเป็นค่าน ๆ เช่น ปัญหาความรู้วิธีการ
ดำเนินการสอน ปัญหาการใช้อุปกรณ์การสอน การวัดผล เป็นต้น

๔. ควรมีการศึกษาและวิจัยในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศีลธรรม
ของนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ

๕. ควรมีการวิจัยปัญหาการเรียนการสอนศีลธรรมในภาคการศึกษาอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย